

Odborný článek

Nad problémy elektronické komunikace v obchodních korporacích

Jan Zibner

Autor je studentem doktorského studia na Ústavu práva a technologií při Právnické fakultě Masarykovy univerzity. Působí také jako právník v Centru pro transfer technologií Masarykovy univerzity. Příspěvek vznikl díky podpoře Masarykovy univerzity v rámci projektu specifického výzkumu Právo a technologie VIII (MUNI/A/0989/2019).

Abstrakt

Elektronická forma komunikace v obchodních korporacích je specifickou oblastí, které se právní úprava věnuje jen povrchně. Ať už je řeč o obecném vztahu obchodních korporací a internetového prostředí (zejména v rozsahu uveřejňování informací), nebo o využívání technických prostředků, o kterých právní úprava na některých místech hovoří (zejména v rámci jejich využití pro hlasování mimo valnou hromadu společností), právní úprava obsahuje jen obecný rámec, aniž by se věnovala bližšímu vymezení a řešení problematických aspektů. Příspěvek proto tyto problémové aspekty postupně adresuje a pojednává obecně o problematickém vztahu elektronické formy komunikace a obchodních korporací.

Abstract

The electronic form of communication in the business corporations is a specific area regulated only superficially. Whether it is a general relationship of business corporations and the Internet (especially in the scope of publishing information), or the use of technical means which the legislation presupposes (especially in their use for voting outside the general meeting of some companies), legislation contains only a general framework, without going into a more detailed definition and solution of problematic aspects. Therefore, the paper gradually addresses these problematic aspects and discusses in general the problematic relationship between the electronic form of communication and business corporations.

Úvod

Příspěvek představuje úvahu autora nad vybranými problémy elektronické formy komunikace v obchodních korporacích. Po obecném vymezení pojednávané elektronické formy komunikace ve vztahu k tradičnímu písemnému právnímu jednání a vymezení kontextu v tomto smyslu autor přechází k předložení vybraných problémů a otázek v dané oblasti.

Autor se tak ve zvláštní části příspěvku soustředí na otázky spojené se vztahem obchodních korporací a internetového prostředí, o kterém mluví právní úprava skrze vymezení jejich vztahu k internetovým stránkám jako povinnému komunikačnímu kanálu. Kromě obecně vágního vymezení takového vztahu se autor věnuje podrobnějšímu rozboru střetu uveřejňování informací touto cestou a dalších práv, která by takovým uveřejněním mohla být dotčena (osobní údaje, informační soukromí jednotlivce a obchodní tajemství). Po těchto otázkách autor představuje i možný praktický problém střetu elektronické a listinné písemné formy právního jednání.

V další části se autor věnuje též technickým prostředkům, se kterými právní úprava počítá v kontextu úpravy obchodních korporací. Konkrétní problém při nedokonalém uchopení této problematiky lze spatřovat podle autora zejména v otázce hlasování mimo valnou hromadu v případech akciových společností a společností s ručením omezeným, na kteroužto otázku se v poslední části svého příspěvku zaměřuje.

Cílem tohoto příspěvku je tedy jednak předložit definování obecně problematického vztahu elektronické a tradiční písemné formy právního jednání, jednak poskytnout stručnou analýzu vybraných otázek, které se pojí s využíváním elektronických prostředků komunikace ve strukturách obchodních korporací. Problematické otázky jsou přitom vybírány subjektivně na základě vlastní praktické zkušenosti autora. Autor proto tímto příspěvkem sleduje zejména vlastní představení těchto otázek široké veřejnosti a prezentaci vlastního názoru v kontextu národního právního řádu s využitím relevantní odborné literatury a související judikatury na toto téma. Příspěvek je v tomto smyslu tedy exploratorně-deskriptivním pojednáním o vybraných otázkách spojených s tématem elektronické formy komunikace v obchodních korporacích, který se snaží jednak shrnout již existující závěry odborné doktríny, jednak k nim zaujmout vlastní stanovisko pro další práci.

1. Elektronické formy komunikace

Ačkoliv samotný institut obchodní korporace není potřeba více rozebírat a v dnešní době snad i laický čtenář zná či alespoň tuší význam tohoto pojmu, je jistě vhodné věnovat pár řádků bližšímu vymezení samotných elektronických forem komunikace. Budeme-li totiž věnovat následující řádky vybraným problematickým aspektům elektronické formy komunikace, je záhodno utřídit si význam jednotlivých dále užívaných termínů. Už jen proto, že, jak podotýká odborná veřejnost, ani zákonodárce sám v nich nemá nutně jasný přehled,¹ když jeho práce je plna metaforických tendencí.²

Základem elektronické formy komunikace je vlastní **veřejnoprávní regulace**, v jejíž intencích se dílčí komunikace nutně realizuje. Veřejnoprávní úprava elektronických komunikací³ definuje zejména technické parametry a možnosti, jakož i uděluje povinnosti těm subjektům, které mají na starosti „realizační rámec“ této elektronické komunikace, a představuje tak vlastní limity dílčích soukromoprávních aspektů komunikace. Hovoříme-li dále o **elektronických formách komunikace**,

musíme zdůraznit, že hovoříme o sdělování či uveřejňování⁴ informací určitým způsobem. Taková komunikace je vedena elektronickými prostředky, přičemž aby měla právní relevanci, představuje taková komunikace při dodržení standardních náležitostí vůle a jejího projevu právní jednání.

Přeneseme-li se pak do úrovně právního jednání, je takové právní jednání učiněné elektronickými prostředky ve své podstatě **formálně rovno jednání v písemné formě**, pokud takové jednání umožňuje zachycení jeho obsahu a určení jednající osoby, tj. je v tomto smyslu adresné, ať už je daná osoba určitelná skrze elektronickou formu podpisu, či jinak (například IP adresou), ve smyslu § 562 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „OZ“). Už jen samotná adresnost nicméně vyvolává otázky, jelikož není (vedle dalšího) jasné, nakolik je taková adresnost ponechána co do prostředků na libovůli jednajícího, nebo nakolik je podřízena kogentní právní úpravě elektronického podpisu⁵ coby kvalifikovaného nástroje pro elektronickou identifikaci jednající osoby a autentifikaci jejího jednání.⁶

Takové zrovnoprávnění je přitom na jedné straně **zobecněním převzetí myšlenek** z § 40 odst. 4 dříve účinného zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. Na straně druhé podle části doktríny představuje zakotvení tohoto zrovnoprávnění velký krok, neboť před účinností občanského zákoníku se vycházelo *a priori* z toho, že písemná forma je naplněna jen v případě písemnosti (písemného textu) s podpisem jednající osoby.⁷ Aktuálně se tak při podmínce zachycení obsahu a adresnosti uznává i forma elektronická; navíc je podle aktuálního právního rámce možno rozšířit druhy rovnocenných náhražek písemné formy i na další technické prostředky (viz níže).⁸

V případě tohoto **právního jednání učiněného v elektronické formě** pak platí, jak podotýká doktrína, že elektronickou formu, případně jiné alternativní prostředky vyjádření projevu vůle, lze použít jenom tehdy, jestliže elektronická forma je způsobilá plně nahradit písemnou formu.⁹ Právní úprava relevantní pro písemnou formu právního jednání pak bude pro takové jednání aplikována *a simili*. Zatímco v opačném vztahu platí pravidlo neomezené náhrady elektronické formy formou písemnou, ať už v zákonné, či smluvní rovině.¹⁰ Je tomu tak z toho důvodu, že elektronická forma právního jednání je spíše druhem písemné formy, než aby představovala samostatnou formu.

Jak postupem času proniká **virtuální prostředí** a obecně i virtuální aspekty do všech oblastí lidské činnosti, nevyhýbá se takový vliv samozřejmě ani obchodním korporacím. V přirozeném vývoji směrem ke stále více a více vyvinutým technologiím i obchodní korporace zapojují do svého chodu a do svých činností internet, digitální nástroje a další všemožné elektronické či technické prostředky. Problém nicméně nastává v tom, že i při překotném vývoji na poli technologií, kde vlivem digitalizace je čím dál více právních jednání ať už uvnitř obchodních korporací, či navenek (například skrze internetové stránky) činěno právě elektronickými prostředky, právní úprava obchodních korporací explicitně na adresu této formy mnoho nevypovídá a celou záležitost jen ve vágních konturách, které nastavuje, ponechává aplikační praxi. Takový stav ale vyvolává nemalé množství otázek a podle autora je takový stav věru nešťastný. V dalším textu se proto zaměříme na některé vybrané problematické aspekty takové právní úpravy v kontextu vybraných obchodních korporací.

2. Vybrané problematické aspekty

2.1. Obchodní korporace a internetové stránky

První problematický aspekt lze podle autora spatřovat v horlivé snaze zákonodárce vybudovat moderní právní předpis pro úpravu obchodních korporací.¹¹ Ač se zákonodárce nesnaží jít tak daleko, aby obecně mapoval principy *virtuální korporace*,¹² na řadě míst je taková tendence patrná. Totiž, i když by se takový předpis, jakým je zákon o obchodních korporacích, jistě obešel bez explicitního zakotvení internetu a internetových stránek,¹³ zákon sám stanovuje, že obchodní korporace takové **internetové stránky zřizují**.¹⁴ Zatímco akciové společnosti takové internetové stránky musejí zřídit bez zbytečného odkladu po svém vzniku (a posléze se s takovými stránkami pojí jisté povinnosti), společnosti s ručením omezeným mají takový postup fakultativní; nicméně pokud internetové stránky založí, povinnosti se jich týkají obdobně jako v případě akciových společností (§ 7 odst. 2 a 3 ZOK upřesňující § 435 OZ). Mezi těmito povinnostmi nalezneme zejména průběžné bezplatné uveřejňování informací, které právní úprava stanovuje, kam spadají například údaje o existenci koncernu (§ 79 odst. 3 ZOK), písemná zpráva o finanční asistenci (§ 312 ZOK), vysvětlení záležitostí týkajících se valné hromady (§ 358 ZOK) či uveřejnění pozvánky na valnou hromadu spolu s návrhy akcionářů na usnesení valné hromady (§ 406, § 407 a obdobně pro společnosti s ručením omezeným a družstva § 636 ZOK). V případě družstev navíc webové stránky mohou plnit roli informační desky a rozsah uveřejňovaných informací je tak ještě širší (§ 562 odst. 2 ZOK). Dodejme pro zajímavost, že přístup na takové stránky musí být v případě akciových společností jednoduchý a zdarma, zatímco v případě společností s ručením omezeným bezplatný přístup podmínkou nutně není, resp. odborná veřejnost se na tom s odkazem na základní zásady soukromého práva neshoduje.¹⁵

Lze se nicméně domnívat, že cílem zákonodárce je v tomto případě jen obecné nastavení pravidel a založení povinnosti operace s internetovým prostředím pro lepší informační dostupnost na straně některých subjektů, přičemž konkrétní realizace této povinnosti je ponechána na aplikační, potažmo soudní praxi. Takový postup není ničím nestandardní, nicméně vyvolává nejednu otázku.

2.2. Uveřejňování informací na internetových stránkách

Druhý problém, který lze na tomto místě spatřovat a který notně souvisí s tím předchozím, tkví zejména v tom, že takto povinně **uveřejňované informace mohou být mnohdy citlivého charakteru**, ať už myšleno z hlediska obchodního, strategického, nebo z hlediska ochrany osobních údajů a soukromí jednotlivce, a jejich uveřejnění tak může představovat dokonce i střet s právní úpravou. Bohužel na citlivý charakter této povinnosti již není v právní úpravě dostatečně pamatováno, a pomyslný test proporcionality¹⁶ je tak přenášen na bedra obchodních korporací, což podle autora není dostatečné. Například, podíváme-li se blíže na ochranu osobních údajů,¹⁷ tak i když bychom mohli tvrdit, že uveřejnění osobních údajů (čl. 4 odst. 1 GDPR) v zákonem předpokládaných případech (tj. například v souvislosti se svoláváním valné hromady, popř. v souvislosti s jinou shora uvedenou skutečností) bude zpracováním osobních údajů (ve smyslu čl. 4 odst. 2 GDPR), jenž je nezbytné pro splnění právní povinnosti, která se na správce (danou obchodní korporaci) vztahuje [čl. 6 odst. 1 písm. c) GDPR],¹⁸ takový postup nemusí být nutně žádoucí. Může naopak vést ke stížnostem ze strany subjektů údajů zainteresovaných v dané korporaci (například akcionářů)¹⁹ a k poměřování střetu základních lidských

práv při současném zásahu do informačního soukromí²⁰ člověka.

Z hlediska obchodního či strategického pak dokumentace projednávaná na valné hromadě, návrhy usnesení valné hromady a interní informace mohou představovat obchodní tajemství (ve smyslu § 504 OZ)²¹ nedozírné hodnoty či know-how,²² které není záhodno takovým způsobem uveřejňovat. Ochrana obchodního tajemství či know-how je ve vztahu k tomuto uveřejňování stále nevyřešenou otázkou, ačkoliv se může zdát, že se jedná o problematiku, která se musí v obchodněprávních vztazích řešit prakticky dennodenně.

Lze se nicméně domnívat, že by ochrana obchodního tajemství, soukromí a osobních údajů v tomto případě byla **dostatečným argumentem** pro neuveřejňování takto náležitě chráněných informací na veřejně dostupných internetových stránkách. Argumentovat by se zde totiž dalo mimo jiné i podobností s obdobnými limity ve veřejnoprávní úpravě přístupu k informacím, kde tyto kategorie tvoří normativní překážku pro poskytování informací (ve smyslu § 7 a násl. zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím) založenou na ústavně-právních základech (ve smyslu čl. 17 odst. 4 Listiny základních práv a svobod) a podpořenou nesčetnou judikaturou^{23, 24}. Tyto veřejnoprávní limity se navíc v omezeném rozsahu propisují i do dílčích ustanovení soukromoprávní úpravy, když například § 359 ZOK umožňuje v některých situacích poskytnutí informací odmítnout. Tyto argumenty jsou však pouze základní kostrou pro případné balancování práv a zájmů dotčených osob a nabízejí až přílišnou míru individualizace na straně konkrétní obchodní korporace. Autor je přitom toho názoru, že s ohledem na charakter osobních údajů a citlivých informací, jakož i s přihlédnutím k informačnímu soukromí jednotlivců, by tyto argumenty měly v rámci poměrování převážet nad veřejným či soukromým zájmem na přístupnost k údajům, jakkoliv prozatím není známo žádné z tuzemských soudních rozhodnutí, které by tuto otázku řešilo.

Obchodní korporace proto s ohledem na zmíněnou vágnost mnohdy volí nejrůznější **způsoby, jak se zpřístupňování informací, které by mohly být problematické, vyhnout**, ať už více či méně v souladu s právní úpravou, což je právě projevem povolených otěží ze strany zákonodárce. Z autorovy zkušenosti tak řada obchodních korporací (i) neuveřejňuje zhora žádné informace, a to včetně těch „bezproblémových“, a to s pragmatickým argumentem praktické nestíhatelnosti takového (v očích zákonodárce) marginálního počínání. Další korporace pak (ii) neuveřejňují informace, které by mohly být takto problematické, s ohledem na ochranu obchodního tajemství či svého know-how (s argumentací v podstatě shodnou s tou, jak uvedeno shora). Třetí skupina obchodních korporací pak (iii) uveřejňuje jen skutečně nezbytně nutné minimum informací, čímž sice naplní svou povinnost uveřejňování informací z kvalitativního hlediska („prostě uveřejňují“), ale kvantitativní aspekt potlačí na naprosté minimum s tím, že informace, které by mohly být takto problematické, při vlastním uveřejnění zcela eliminují („uveřejňují málo“). Čtvrtá skupina korporací zavádí (iv) nejrůznější obranné mechanismy na svých internetových stránkách, kdy informace, které by mohly být takto problematické, zpřístupňují pouze při zadání specifického hesla či prokázání identity subjektu, kterému jsou informace výhradně určeny.²⁵ U poslední zmíněné skupiny však může být problém už jen s naplňováním požadavku dostupnosti jednoduchým způsobem po zadání elektronické adresy, jak předpokládá zákonná úprava (§ 7 odst. 2 ZOK). Navíc tato dvoufázovost internetových stránek, kde jisté informace jsou dostupné jen vybraným subjektům, je z autorova pohledu standardem.

V kontextu čtvrté skupiny je pak nutno zamyslet se nad tím, komu se konkrétní informace mají adresovat, abychom mohli dospět k závěru o **legitimitě takového vrstevnatosti**. Není jistě pochyb

o tom, že v situaci, kdy je adresátem jen omezená veřejnost složená z akcionářů, společníků, členů, orgánů korporací a jiných „interních“ osob, může být takový postup uspokojivým řešením. Nicméně v situaci, kdy je adresátem veřejnost jako celek, již nikoliv, neboť tímto (byť obranným) postupem dochází k přílišné eliminaci kontroly ze strany veřejnosti. Podle autora je navíc právě druhá ze zmíněných variant tou odpovídající, neboť úmyslem zákonodárce je právě transparentní kontrola podnikatelských aktivit ze strany veřejnosti (i s přihlédnutím například k veřejně konaným valným hromadám, k aktuálním aktivitám v oblasti evidence skutečných majitelů, jakož i k povinnosti zveřejňování některých obchodních listin ve veřejně dostupných evidencích apod.).²⁶ V opačném případě by příkaz internetových stránek postrádal smyslu v tomto duchu.

Kromě první shora uvedené skupiny je přitom u těchto skupin **obtížné stanovit definitivní závěr** o (ne)souladu takového počínání s účinnou právní úpravou. První skupina neplní svou povinnost zhola vůbec, čímž dochází jistě k porušení právní úpravy. U druhé a třetí skupiny se však závěr může lišit s ohledem na poměrování již zmíněných hodnot (ačkoliv sice obchodní korporace postupují na základě validního argumentu, jejich jednání je aktuálně jen domněle správným postupem, když při svém stylu uveřejňování nedostávají základním myšlenkám těchto norem, kterými jsou transparentnost a přístupnost informací veřejnosti). Čtvrtá skupina obchodních korporací pak individualizuje cílovou veřejnost, již informace zpřístupní, čímž dochází opět k nedokonalemu plnění pojednané povinnosti.

Sankcí za neplnění této povinnosti je primárně **pořádková pokuta**,²⁷ jelikož nedodržení povinnosti uveřejňování informací jako vnější forma komunikace vůči veřejnosti (s ohledem na hlavní úmysl zákonodárce) je v rozporu s povinností uveřejňovat zákonem stanovené skutečnosti na internetových stránkách, jakož i v rozporu s péčí řádného hospodáře coby základní myšlenkou vedení obchodní korporace.²⁸ I s ohledem na výši této pořádkové pokuty pak některé obchodní korporace volí cestu neuveřejňování informací v plném rozsahu, jelikož reálná hodnota (zejména informací, které by mohly být problematické) převyšuje hodnotu pořádkové pokuty. Stejně tak mohou obchodní korporace zvolit cestu dodání projednání těchto informací na pořad valné hromady či členské schůze (kde už účastníci mohou být vázáni mlčenlivostí) v úvodu konání této události. Nejzazší možností, na kterou dle autora ale v praxi nutně nedojde, pak může být **nařízené zrušení obchodní korporace (s likvidací)**, na čemž jistě obchodní korporace nemají sebemenší zájem.

2.3. Elektronická forma komunikace obchodních korporací

Třetím vybraným problémem je dle autora teoretická a praktická odlišnost elektronické a tradiční formy komunikace uvnitř samotných obchodních korporací. Jelikož je elektronická forma právního jednání kladená na roveň písemnému jednání, dalo by se očekávat, že budou na tyto zrovnoprávněné formy kladeny i rovné požadavky. Oproti klasické písemné formě lze nicméně spatřovat jisté **odlišnosti**, kdy markantní jsou podle autora zejména následující dvě. Zatímco klasická písemná forma je asociována s textem na hmotném nosiči (v drtivé většině případů na papíře) a podpisem,²⁹ **elektronická forma jednání je mnohem více variabilní**, neboť jestli je virtuální prostředí něčím typické, je to právě různorodost a mnohost prostředků komunikace. Stejně tak na rozdíl od klasické písemné formy bývá elektronická forma a užití jiných technických prostředků **vyloučena právním jednáním (smluvní formou)**.³⁰

Uvnitř řady obchodních korporací proto existují interní pravidla ať už na úrovni interních směrnic a dalších regulí, či na úrovni zažitých pravidel, kterými se specifikují možnosti elektronické komunikace (např. určením podoby interní komunikace, e-mailu, komunikačních kanálů a náležitostí elektronického podpisu, popř. skrze stupňovitý přístup k datové schránce či dalším prostředkům). Stejným způsobem pak praxe určuje, v jakých případech se elektronické právní jednání nepovažuje za tradičně písemné ve smyslu občanského zákoníku. Bývá tomu tak zejména u podepisování smluv s obchodními partnery či v případě důležitých zakázek interního charakteru, jako je například pořizování elektroniky velké finanční hodnoty, a to s argumentem tradice, bezpečnosti či organizace.³¹

Takový postup, který se liší *ad hoc*, nicméně vnáší **nejistotu do právního jednání těchto korporací**, a dokonce potažmo uvnitř těchto korporací, neboť vedle neznalosti těchto interních exkludujících pravidel subjektem zvenčí, která může vést až k pochybné platnosti právního jednání (jakkoliv neznalost interních postupů nemůže jít k tíži druhé strany), je třeba precizně zkoumat, zda takto nastavená pravidla vyhovují právnímu řádu a zda se nevyklučuje forma právního jednání tam, kde je její podoba kogentní (právní jednání by bylo bez dalšího absolutně neplatné). Při nedodržení smluvně ujednané formy by pak podle autora navíc mohlo být takové jednání případně sankcionováno relativní neplatností.

3. Elektronické vs. technické prostředky

Navíc nesmíme zapomínat na to, že elektronické právní jednání není jen o elektronických prostředcích, nýbrž zákonodárce explicitně odlišuje i **prostředky technické** (§ 562 OZ), kam podle odborné veřejnosti spadají například fax či jiné (většinou starší) datové přenosy.³² Je to právě oblast obchodních korporací a zejména pak akciových společností a společností s ručením omezeným, kde se ale takový rozdíl ve výsledku stírá a postrádá vlastního významu. Ačkoliv se může ze systematiky a lingvistického výkladu v občanském zákoníku zdát, že elektronické prostředky a technické prostředky tvoří dvě rovnocenné kategorie, dle zákona o obchodních korporacích jsou technické prostředky nadřazenou kategorií prostředkům elektronickým.³³

Pojednání o technických prostředcích nalezneme zejména v souvislosti s **hlasováním mimo valnou hromadu** (§ 167 a § 398 ZOK). Takové hlasování přitom není dále specifikováno; v podstatě jedinou podmínkou pro využití technických prostředků hlasování je přípustnost tohoto způsobu hlasování ve společenské smlouvě, resp. ve stanovách. Konkrétní náplň tohoto způsobu hlasování je ponechána na obchodních korporacích, jenomže ty v praxi mnohdy tápou ohledně toho, jak takový způsob hlasování realizovat. Primárně je nutno poznamenat, že „hlasování“ je v tomto případě jen velice nešťastně zvolený výraz, jelikož skrze technické prostředky se zajišťuje primárně účast na valné hromadě (§ 156 odst. 1 OZ). Jak podotýká doktrína, bez účasti na valné hromadě by ani nevzniklo právo hlasovat.³⁴ Navíc je potřeba tento termín odlišit od korespondenčního hlasování, dodatečného hlasování a dalších termínů čistě z oblasti hlasování *per se*.

Tradičně se za účelem hlasování mimo valnou hromadu využívají zejména videokonference, internetové komunikační programy či služby telekomunikačních operátorů (SMS, MMS, hlasové služby).³⁵ S posledním uvedeným je nicméně **problém při eurokonformním výkladu**. Inspirací pro dané ustanovení zákona totiž byla směrnice o výkonu některých práv akcionářů ve společnostech s kótovanými akciemi³⁶, která však na adresu akciových společností hovoří o (i) přenosu valné

hromady v reálném čase, (ii) dvousměrné komunikaci v reálném čase umožňující akcionářům oslovit valnou hromadu ze vzdáleného místa a (iii) mechanismu pro odevzdávání hlasů před konáním valné hromady nebo v jeho průběhu bez potřeby udělit plnou moc třetí osobě, která je na valné hromadě osobně přítomna podle čl. 8 této směrnice.³⁷ Není snad potřeba hlubšího rozboru k tomu, abychom uzavřeli, že využívání služeb telekomunikačních operátorů ve formě SMS nebo MMS tyto podmínky nenaplní pro nemožnost dvousměrné komunikace a oslovování valné hromady v reálném čase, stejně jako obecně žádný z technických prostředků (jak o nich pojednává doktrína v souvislosti s občanským zákoníkem), který by zároveň nebyl elektronickým prostředkem.³⁸

Bohužel i v tomto případě zákonodárce nikterak v praxi nepostihuje nedostatečnost formy v tomto smyslu a nenaplnění povinností ze strany jednotlivých obchodních korporací zůstává bez postihu. Uvedené na jedné straně opět ponechává až přílišný prostor pro realizaci více či méně kreativních představ obchodních korporací o realizaci tohoto způsobu účasti na valné hromadě, na straně druhé v nich může neoprávněně vyvolávat dojem správnosti takového počínání. Autor je přitom toho názoru, že aktuálně nastavený minimální standard, který odporuje směrnicevým požadavkům (jakkoliv může přitom být obtížné aplikovat její ustanovení v kontextu české právní úpravy), není dostatečný, neboť neumožňuje požadovanou interakci v reálném čase, a přijetí přísnější právní úpravy by nebylo od věci.

Problém při volbě ideálního nástroje bude dále podmíněn zejména podmínkami, které musí daný nástroj umožňovat, kde tou nejzásadnější je **identifikace účastníka a jeho hlasu**. Jistou možnost lze spatřovat například v ověřování totožnosti účastníků pomocí svědků, resp. účastníků účastnících se skutečně valné hromady fyzicky.³⁹ Stejně tak v případě akciových společností musí být nutně možno určit akcie, s nimiž je spojeno vykonávané hlasovací právo, ať už přístupem do databáze či ověřováním skrze jiný důkaz poskytnutý prostřednictvím přímého přenosu.⁴⁰

Podstatné je tedy dobře a precizně naformulovat podmínky účasti na takovéto virtuální valné hromadě⁴¹ a kupříkladu využívat zázemí již na trhu zažitých subjektů disponujících dostatečnou kapacitou pro zajištění přenosu veškerých dat. Mezi těmito subjekty mohou být notářské kanceláře s vlastním virtuálním prostorem, či společnosti, které pronajímají svůj prostor pro nejrůznější virtuální sídla společností, kterážto praktika je dnes více a více populární pro šetření provozních nákladů. Pokud by navíc mělo být rozhodnutí valné hromady ve formě veřejné listiny, musí notář sepisující zápis o rozhodnutí orgánu právnické osoby ověřit veškeré podmínky, zejména pak to, zda je či není rozhodnutí v souladu s právními předpisy a zakladatelskými dokumenty (ve smyslu § 80a a 80e NŘ), čímž je role interních dokumentů modifikujících podmínky virtuální valné hromady ještě posílena.

Navíc je možno doplnit, že v poslední době je zajímavou a aktuálně hojně skloňovanou možností, která by mohla přinést řešení zejména v rozsahu identifikace v kontextu hlasování mimo valnou hromadu, i systém elektronické identifikace známý jako **eID**.⁴² Tento systém však není obchodními korporacemi nikterak využíván, ačkoliv by teoreticky mohl skýtat zajímavý potenciál pro identifikaci a hlasování mimo valnou hromadu.

4. Závěr

Zákonodárce i přes intenzivní novelizační snahy v oblasti obchodních korporací prozatím nevystavil v soukromém právu předpis, který by efektivně řešil problematiku elektronizace jednání uvnitř obchodních korporací. Autor se v příspěvku pokusil s odkazy na odbornou doktrínu uvést vybrané problematické situace napříč obchodními korporacemi, přičemž uvedené situace jsou jen vybranými případy, které při takovém počínání vznikají a které dávají možná až příliš velkou volnost obchodním korporacím k řešení jednotlivých otázek s nimi spojených. Tento stav podle autora, stejně jako podle odborné doktríny, nelze shledat jako uspokojivý a on sám by se klonil k příslušné modifikaci aktuálně účinné právní úpravy.

Prvním problémem, který autor představil, je neuspokojivě řešená otázka vztahu obchodních korporací vůči vlastním internetovým stránkám coby komunikačnímu kanálu, kde zákonodárce ponechal až přílišnou volnost korporacím zejména co do rozsahu manipulace s tímto virtuálním prostředím. Na to navazuje druhý problém, který autor hodnotil, a to rozsah uveřejňovaných informací. S ohledem na různou kvalitu a hodnotu informací totiž ZOK aktuálně neposkytuje uspokojivou odpověď na otázku rozsahu a nutnosti uveřejňování, když při existenci zejména osobních údajů, informačního soukromí a obchodního tajemství nemají obchodní korporace jasnou představu o tom, zda a případně v jakém rozsahu jsou oprávněny takové informace neuveřejnit. V praxi se proto objevuje nejeden model, který se snaží plnění této povinnosti více či méně šalamounsky naplnit, jakkoliv přitom každé z těchto řešení je jen obtížně klasifikovatelné při neexistenci jasných mantinelů. Třetím problémem je pak dle autora i střet listinné a elektronické písemné formy, kde ať už vlivem různých smluvních ujednání, nebo interních předpisů korporací dochází k pofidérním operacím s formou právního jednání, které v určitých případech může být absolutně či relativně neplatné.

V další části se pak příspěvek soustředil i na technické prostředky komunikace, kde se autor na příkladu hlasování mimo valnou hromadu v případě akciových společností a společností s ručením omezeným snažil poukázat na nedokonalosti užívání těchto prostředků v korporátních strukturách. Hlavním nedostatkem podle autora je na tomto místě nedostání minimálnímu standardu, který pro tuto situaci stanovuje právní úprava.

Seznam poznámek pod čarou

- 1 Jak upozorňuje *Polčák* (srov. POLČÁK, Radim. Elektronické právní jednání – změny, problémy a nové možnosti v zákoně č. 89/2012 Sb. *Bulletin advokacie*. 2013, č. 10, s. 35 a násl.).
- 2 Srov. POLČÁK, Radim. Odpovědnost umělé inteligence a informační útvary bez právní subjektivity. *Bulletin advokacie*. 2018, č. 11, s. 23. Tuto metaforičnost práva by do jisté míry mohla odstranit dokonalá virtualizace práva jako takového, neboť ve formálním zanesení by nebyl prostor pro neurčitost, vágnost a mnohovýznamovost, které jsou pro lidskou společnost a jí nastavená právní pravidla aktuálně klíčová. Takový počin je nicméně prozatím hudbou vzdálené budoucnosti.
- 3 Srov. zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích).
- 4 Při zachování rozdílů mezi *uveřejňováním* a *zveřejňováním*, které mají v českém právním řádu svůj specifický význam. *Uveřejňování* tak vnímejme s důrazem právě na význam tohoto pojmu v kontextu zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) (dále jen „ZOK“).
- 5 Srov. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 910/2014 ze dne 23. července 2014 o elektronické identifikaci a službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce na vnitřním trhu a o zrušení směrnice 1999/93/ES; zákon č. 297/2016 Sb., o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce.
- 6 Na nejasnosti upozorňuje například *Hrdlička* (srov. HRDLIČKA, Miloslav. § 562. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck. 2014, s. 2025) či *Melzer s Korbelem* (srov. MELZER, Filip; KORBEL, František. § 562. In: MELZER, Filip a kol. *Občanský zákoník: § 419-654. Velký komentář*. Svazek III. Praha: Nakladatelství Leges. 2014, s. 645 a násl.).
- 7 Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2007, sp. zn. 29 Odo 965/2006; KINDL, Milan; ROZEHNAL, Aleš a kol. *Občanský zákoník: Praktický komentář*. Plzeň: Aleš Čeněk. 2019, s. 349.
- 8 Srov. TICHÝ, Luboš. § 562. In: ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník: Komentář. Svazek I (§ 1-654)*. Praha: Wolters Kluwer ČR. 2014.
- 9 Srov. TICHÝ, 2014, op. cit.
- 10 *Ibid.*
- 11 Ač se navíc skrze novelizování předpisu z posledních letů stále zpřesňuje právní úprava, moderní trendy jsou těmto novelám cizí.
- 12 Jako se o to snažily v minulosti některé státy, například *Austrálie* (srov. BOROS, Elizabeth. The Online Corporation: Electronic Corporate Communications [discussion paper]. ASIC [online], publikováno 1. 12. 1999 [cit. 20. 8. 2019]).

13 Tyto fenomény jsou přitom nedílnou součástí dnešní společnosti, a to i v rozsahu obchodních korporací obzvláště s ohledem na obecný rozvoj služeb *e-commerce*.

14 Stranou ponechme fakt, že výraz *internet* je české právní úpravě poměrně cizí, neboť ho obsahuje jen minimální objem předpisů, a ještě jen sporadicky. Dokonce i předpisy výslovně upravující tuto oblast hovoří spíše o *informační společnosti*, popř. o *službách informační společnosti* než o samotném internetu [srov. zákon č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti a o změně některých zákonů (zákon o některých službách informační společnosti)]. Obdobný problém pak má naše právní úprava s výrazem *online* či přívlastkem *virtuální*.

15 Srov. HAVEL, Bohumil. § 7. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck. 2017, s. 22.

16 Ve smyslu řešení konfliktu mezi konkurujícími si subjektivními právy s výsledným prosazením hodnotnějšího z nich při co nejmenším omezení ostatních práv (srov. nález Ústavního soudu ze dne 12. 10. 1994, sp. zn. Pl.ÚS 4/94, publikovaný pod č. 214/1994 Sb., a následná rozhodnutí).

17 Právní rámec ochrany osobních údajů představuje v České republice aktuálně Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů) (dále jen „GDPR“) spolu se zákonem č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů.

18 Tímto je zhojen problém s nutným právním titulem pro legitimní zpracování osobních údajů.

19 Nicméně pokud obchodní korporace disponuje právním titulem pro zpracování osobních údajů, pak by takové stížnosti byly víceméně bezpředmětné.

20 Informační soukromí představuje rozsah nebo lépe řečeno okruh údajů a dalších skutečností ze soukromí jednotlivce, o jejichž zpřístupnění právě tento jednotlivec coby jejich nositel rozhoduje (srov. nález Ústavního soudu ze dne 2. 11. 2009, sp. zn. II. ÚS 2048/09; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2011, sp. zn. 30 Cdo 1870/2011). Tato doktrína přitom plně koresponduje s vnímáním soukromí podle *Frieda* a navazující nauky (obecně srov. FRIED, Charles. *Privacy*. *Yale Law Journal*. 1968, roč. 77, č. 3, s. 482 a násl.).

21 Nutno nicméně obecně poznamenat, že v dnešní době technologického pokroku a internetu je obchodní tajemství ve virtuálním prostředí jen těžce uchopitelnou kategorií, resp. prostředí internetu a jeho široké možnosti víceméně nedovolují jeho existenci v takovém prostředí.

22 Které nemá v českém právním řádu vlastní legální definici.

23 Srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 2. 2004, č.j. 6 A 136/2002-35; rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 12. 2004, č.j. 7 A 118/2002-37.

24 Smyslem těchto mantinelů je při objektivní existenci osobních údajů, soukromí a obchodního tajemství v souhrnu všech jejich individuálních definičních znaků ochrana takových statků před zpřístupněním veřejnosti, jak plyne z důvodové zprávy k tomuto předpisu.

25 Na tento postup upozorňuje i odborná veřejnost (srov. CASKA, Ondřej; VLACHOVÁ, Alena. K uveřejňování citlivých informací na internetových stránkách společnosti v souvislosti s pozvánkou na valnou hromadu. *epravo* [online], publikováno 25. 10. 2016 [cit. 20. 8. 2019]; HAVEL, 2017, op. cit., s. 22).

26 Uvedené navíc s odkazem na související právní předpisy a důvodovou zprávu podporuje i odborná doktrína (srov. HAVEL, 2017, op. cit., s. 22).

27 Dle zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů.

28 Srov. IVIČOVÁ, Jitka. Internetové stránky obchodních korporací – ještě je tu řada rezerv. *epravo* [online], publikováno 26. 5. 2014 [cit. 20. 8. 2019].

29 Nutno dodat, že jak upozorňuje Polčák, klasický ruční podpis je výsledkem tradice a jen tradicí je uznáván a je mu přiznávána jeho hodnota a význam, což je v případě elektronického podpisu odlišné (srov. POLČÁK, 2013, op. cit., s. 35). Navíc elektronický podpis má více stupňů, mezi kterými je to až druhý stupeň, který je staven na roven klasickému ručnímu podpisu, což způsobuje další obtíže už jen proto, že v kontextu klasického ručního podpisu „nic méně než podpis prostě není“ (srov. LECHNER, Tomáš. Elektronické dokumenty. In: POLČÁK, Radim a kol. *Právo informačních technologií*. Praha: Wolters Kluwer ČR. 2018, s. 241 a násl.).

30 Srov. TICHÝ, 2014, op. cit. Nutno zdůraznit, že ačkoliv lze souhlasit s tím, že je možné trvat na nenahraditelnosti písemné formy formou elektronickou, jak předkládá Tichý, i ryze listinnou formu lze smluvně vyloučit; nebývá to však v praxi běžné.

31 Obchodní korporace tak nejednou činí z toho důvodu, aby se důležitá agenda neujednávala jen v prosté e-mailové komunikaci.

32 Srov. HRDLIČKA, 2014, op. cit., s. 2025.

33 Vyplyvá tak z výkladu k § 170 až 195 ve zvláštní části důvodové zprávy k ZOK. Na tomto místě nutno upřímně konstatovat, že skutečnost, že zákonodárce nedodrží terminologii napříč právními předpisy, není v českém právním řádu překvapivá.

34 Srov. ŠUK, Petr. § 167. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck. 2017, s. 350.

35 Srov. ŠUK, 2017, op. cit., s. 350.

36 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/36/ES ze dne 11. července 2007 o výkonu některých práv akcionářů ve společnostech s kótovanými akciemi.

37 ŠUK, Petr. § 398. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 678. Na tomto místě nutno upozornit, že jakkoliv se jedná v rozsahu směrnice o právní úpravu aplikovatelnou pro akciové společnosti (a jen akciové společnosti s kótovanými akciemi), podle odborné doktríny a s odkazem na důvodovou zprávu se jedná o inspirační zdroj pro ustanovení ZOK jak obecně pro akciové společnosti, tak i pro

společnosti s ručením omezeným (srov. ŠUK, 2017, op. cit., s. 350).

38 Hlavní myšlenkou těchto limitů totiž není pouhé informační zprostředkování (které je možné učinit i s větším odstupem od konkrétní události), ale virtuální přítomnost na valné hromadě (jakou může zajistit například reálný audio-vizuální přenos).

39 Obdobně, jako je tomu podle § 64 odst. 1 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „NŘ“). Důležité je to zejména s ohledem na skutečnost, že hlasy společníků, u nichž by byla nejistota ohledně jejich totožnosti nebo počtu hlasů, se nesčítají do celkového počtu hlasů podmiňujícího schopnost valné hromady usnášet se a nepočítaly by se ani pro účely stanovení výsledku hlasování (srov. POKORNÁ, Jarmila. § 167. In: LASÁK, Jan a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR. 2017. Dostupné z ASPI; FILIP, Václav a LASÁK, Jan. § 398. In: LASÁK, Jan a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR. 2017.).

40 *Ibid.* Vyvratitelnou domněnku v tomto nicméně stanovuje § 265 odst. 1 ZOK.

41 Takto ji označují Filip a Lasák (srov. FILIP; LASÁK, 2014, op. cit.).

42 V České republice dostupný zejména z: <https://info.eidentita.cz/eop/>. Tento portál přitom umožňuje skrze ověření identity (nejen prostřednictvím občanského průkazu, ale například skrze bankovní certifikát nebo datovou schránku) přístup k celé škále veřejnoprávních služeb (většinou spojených se službou CZECH POINT).

Zaujal Vás tento článek?

Tímto to končit nemusí. Článek najdete ve webové podobě na:

<https://www.iurium.cz/2021/05/06/elektronicka-komunikace/>

Zapojte se do diskuze. Jakýkoli názor, kritika, nápad či podnět je zde vítán.